

Analyseinstitut for Forskning

Aviser om forskning 1997-1998

Thomas Vinther

Notat 2001/8 fra
Analyseinstitut for Forskning

The Danish Institute for Studies in
Research and Research Policy
Finlandsgade 4
DK-8200 Aarhus N
www.afsk.au.dk

Vedr. projektet ”Mediernes omtale af forskning”

Dette notat dokumenterer Analyseinstitut for Forsknings arbejde med at undersøge mediernes dækning af forskning og udviklingsarbejde. Institutet har over en treårig periode beskæftiget sig med henholdsvis avisernes og TV-nyhedernes dækning af FoU. Dette arbejde har tidligere resulteret i to rapporter.

Den første rapport, *Aviser om forskning* fra 1998 indeholdt, på baggrund af en omfattende indholdsanalyse, en undersøgelse af de fem største danske landsdækkende morgenavisers dækning af forskning og udviklingsarbejde.

Den anden rapport, *Danske TV-nyheders dækning af forskning og udviklingsarbejde* fra 2000, indeholdt, ligeledes med udgangspunkt i en indholdsanalyse, en undersøgelse af de danske TV-nyheders dækning af samme stofområde

Undersøgelserne af mediernes dækning af forskning og udviklingsarbejde skal ses i sammenhæng med de undersøgelser instituttet har foretaget og stadig foretager om danskernes opfattelse af forskning. Institutet har således tidligere udsendt tre rapporter, der knytter sig til dette felt. I 2001 er endvidere udkommet to rapporter om danskernes holdning til og forståelse af forskning og udviklingsarbejde. Medierne er danskernes vigtigste kilder til viden om forskning og udviklingsarbejde og Analyseinstitut for Forskning har fundet det værdifuldt at beskæftige sig med disse forskningsområder.

Med ovenstående rapporter og herværende notat om avisernes dækning af forskning og udviklingsarbejde er der således givet et bredt billede af mediernes dækning af forskning og udviklingsarbejde, samt et billede af den rolle som medierne har i forhold til befolkningens opfattelse af forskning.

Rapporten, der hermed offentliggøres som notat, er udarbejdet af fuldmægtig Thomas Vinter, der i perioden 1997 til 2000 stod for analyserne af mediernes dækning af forskning.

Karen Siune
Direktør
December 2001

Indledning

Analyseinstitut for Forskning tog med rapporten *Aviser om forskning*¹ i 1998 fat på at belyse hvorledes de danske aviser dækker det stofområde der hedder forskning og udviklingsarbejde (FoU). I rapporten undersøgte fem landsdækkende morgenavisers dækningen af FoU gennem en indholdsanalyse af de relevante artikler i perioden fra 1. april til 1. juli 1997.

De fem undersøgte aviser var: Jyllands-Posten, Berlingske Tidende, Politiken, Information og det der dengang hed Det Fri Aktuelt.

Analyseinstitut for Forskning fandt det relevant at forsætte undersøgelsen af avisernes dækning af FoU, blandt andet fordi instituttet i december 1997 lod foretage en større dataindsamling, der havde til formål at afdække danskernes opfattelser af forskning. Da avisernes omtale af FoU formodedes at udgøre en væsentlig del af befolkningens grundlag for viden om forskning blev indholdsanalysen af de fem aviser forlænget med perioden 1. juli 1997 til 1. december 1997. Det efterfølgende år blev der derudover foretaget en indholdsanalyse af de samme aviser i perioden 1. oktober til 1. december 1998. Sidstnævnte periode blev dækket, dels for at se på om de for 1997 fundne resultater stadig var gyldige, dels fordi der i visse forskermiljøer blev taget særlige initiativer til at sætte forskningen på mediernes dagsorden. Afholdelsen af en særlig Naturvidenskabsfestival havde blandt andet dette formål. Et af spørgsmålene til den sidstnævnte analyse var derfor i hvilket omfang sporene efter en sådan særlig indsats fra naturvidenskabernes side kunne spores i avisernes dækning af FoU, og specielt i en øget dækning af naturvidenskaberne.

De efterfølgende indholdsanalyser er foretaget efter det samme kodeskema som den oprindelige analyse. Derved er det muligt at sammenligne resultaterne over tid.

Der findes således nu et datamateriale, der kan deles op i perioder. Den første periode strækker sig fra 1. april til 1. december 1997. Den anden periode strækker sig fra 1. oktober til 1. december 1998. Denne periodeopdeling er anvendt hele vejen gennem denne rapport.

I rapporten vil de overordnede resultater fra disse to perioder blive præsenteret. Der er kun medtaget resultater fra artikler, der har FoU som deres hovedindhold. Artikler, hvor FoU kun udgør en mindre del af artiklerne er således ikke medtaget.

Hovedvægten i rapporten er lagt på at præsentere det omfattende talmateriale, der er indsamlet. Der er således ikke foretaget egentlige analyser på datamaterialet. Formålet med denne rapport er derfor udelukkende at præsentere det store datamateriale i en oversigtsform.

Talmaterialet fra indholdsanalyserne af aviserne vil sammen med datamaterialet fra instituttets undersøgelse af TV-nyhedernes dækning af FoU² indgå i eventuelt fremtidige undersøgelser af mediernes dækning af FoU.

Hvad angår de metodiske problemer der kan være ved at benytte sig af kvantitativ indholdsanalyse skal det nævnes, at kodningen i hele perioden er foretaget af fem personer, der har arbejdet meget tæt sammen. Der har løbende været foretaget kontrolkodninger, ligesom tvivlstilfælde i kodningen har været diskuteret løbende.

For alligevel at 'ophæve' eventuelle skævheder i kodningen er der hele tiden blevet roteret mellem indkoderne, således at ingen udelukkende har kodet en avis.

¹ *Aviser om Forskning*. Rapport fra Analyseinstitut for Forskning 1998/3.

² *Danske TV-nyheders dækning af forskning og udviklingsarbejde*. Rapport fra Analyseinstitut for Forskning 2000/2.

Hvilke forskningsområder dækkes?

Et af de overordnede emner det med datamaterialet og de to tidligere rapporter har været vigtigt at undersøge, er, hvilke forskningsområder, der især dækkes i medierne.

I tabel 1 ses avisernes dækning af forskellige forskningsområder i henholdsvis 1997 og 1998.

Tabel 1: Avisernes dækning af forskningsområderne; 1997 og 1998

	1997	1998
Naturvidenskab	17	14
Teknisk videnskab	7	5
Sundhedsvidenskab	20	23
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	3	3
Samfundsvidenskab	24	28
Humaniora	24	23
Forskning, generelt	5	4
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Indholdsanalysen viser, at der ikke er signifikante forskelle på avisernes behandling i de to perioder. Der er forskelle på resultaterne mellem 1997 og 1998, men de er begrænsede til en lidt større omtale af samfundsvidenskab og en tilsvarende begrænset stigning i omtalen af sundhedsvidenskab. Der ses tilsvarende et mindre fald i omtalen af naturvidenskab og taget i betragtning at materialet for 1998 er indsamlet efter at der er taget særlige initiativer fra naturvidenskabernes side for at få større opmærksomhed, er netop dette resultat bemærkelsesværdigt.

Tabel 1 viser også, at der generelt er kommet en forøget omtale af FoU i 1998 i forhold til 1997. Således var der i 1997 i gennemsnit 622 artikler med FoU om måneden mod 753 artikler om måneden i den undersøgte periode i 1998.

Analyseinstitut for Forskning har som tidligere nævnt også beskæftiget sig med TV-nyhedernes dækning af FoU. I den forbindelse er der lavet en indholdsanalyse af TV-nyhedernes dækning af FoU.

Tabel 2 viser de danske TV-nyheders dækning af FoU i perioden 1. oktober til 1. december 1998, altså samme periode som avisernes dækning af FoU i 1998 er behandlet.

Tabel 2: TV-nyhedernes dækning af forskningsområderne; 1998

	1998
Naturvidenskab	14
Teknisk videnskab	12
Sundhedsvidenskab	39
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	5
Samfundsvidenskab	10
Humaniora	18
Forskning, generelt	2
Total pct.	100
Total antal	57

Sammenlignes TV-nyhedernes dækning af FoU med avisernes dækning af samme stofområde i 1998 viser det sig, at der er betragtelige forskelle i den dækning, der bliver givet de forskellige forskningsområder. Sundhedsvidenskab får en væsentlig større omtale i TV-nyhederne end i aviserne. Samfundsvidenskab og humaniora er tilsvarende mindre dækket i TV-nyhederne, end det er tilfældet i aviserne.

Hvilke aviser dækker FoU?

I tabel 3 er det vist, hvordan fordelingen af FoU dækningen er på de aviser, der er med i undersøgelsen. Tabellen skal læses på den måde, at Jyllands-Posten i 1997 stod for 25 pct. af FoU dækningen i de fem undersøgte aviser.

Tabel 3: Avisernes dækning af FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Jyllands-Posten	25	25
Politiken	21	27
Berlingske Tidende	30	20
Information	14	15
Det Fri Aktuelt	10	13
Total pct.	100	100
Total antal	4976	1506

Tabellen viser, at der er relativt mindre omtale af FoU i Berlingske Tidende i 1998 end det er tilfældet i 1997. Politiken står derimod i 1998 for en relativt større andel af det samlede antal artikler om FoU end det var tilfældet i 1997.

Tabel 4 og 5 viser, hvordan de forskellige aviser prioriterer dækningen af forskningsområderne i henholdsvis 1997 og 1998.

Tabel 4: Avisernes prioritering af forskningsområderne; 1997

	Jyllands- Posten	Politiken	Berlingske Tidende	Informa- tion	Det Fri Aktuelt	Total
Naturvidenskab	17	17	20	18	10	17
Teknisk videnskab	9	6	8	2	5	7
Sundhedsvidenskab	23	25	18	10	20	20
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	3	3	4	2	5	3
Samfundsvidenskab	22	20	18	30	42	24
Humaniora	23	22	27	32	15	24
Forskning, generelt	3	7	5	6	3	5
Total pct.	100	100	100	100	100	100
Total antal	1.225	1.048	1.524	692	487	4.976

Tabel 5: Avisernes prioritering af forskningsområderne; 1998

1998	Jyllands- Posten	Politiken	Berlingske Tidende	Infor- mation	Det Fri Aktuelt	Total
Naturvidenskab	15	13	19	13	7	14
Teknisk videnskab	7	6	7	2	2	5
Sundhedsvidenskab	25	30	23	14	15	23
Jordbrugs- og veterinærvidenskab	4	3	2	2	4	3
Samfundsvidenskab	26	20	21	37	45	28
Humaniora	20	24	21	27	25	23
Forskning, generelt	3	4	7	5	2	4
Total pct.	100	100	100	100	100	100
Total antal	384	401	304	227	190	1.506

Sammenligningen mellem 1997 og 1998 viser, at avisernes dækningsprofil i forhold til de forskellige forskningsområder stort set er uændret. Jyllands-Posten dækker primært sundhedsvidenskab, samfundsvidenskab og humaniora. Politiken dækker især og i stigende grad sundhedsvidenskab, men ligeledes samfundsvidenskab og humaniora.

Berlingske Tidende viser en stigning i omtalen af sundhedsvidenskab og et markant fald i omtalen af humaniora. Information viser en markant stigning i omtalen af samfundsvidenskab samtidig med en stigning i omtalen af sundhedsvidenskab. Den forholdsmæssige omtale af naturvidenskab falder for samtlige aviser og kun Det Fri Aktuelt giver ikke en øget omtale af sundhedsvidenskab i 1998 sammenholdt med 1997. Analysen viser endvidere, at der ikke er vækst i omtalen af de tekniske videnskaber, som begge år får en særdeles begrænset omtale i de fem aviser.

Placering af artikler om FoU

I datamaterialet er der ligeledes oplysninger om hvor i aviserne artikler om FoU er at finde. Placeringen kan være med til at indikere den prioritering aviserne tildeler FoU stoffet. Hyppig placering på forsiden eller sektionforsiden kan således være en indikation af høj prioritering af stofområdet.

Tabel 6 viser, hvorvidt FoU stoffet er placeret på forsiden, sektionforsiden eller inde i avisen.

Tabel 6: Placering af artikler om FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Inde i avisen	90	88
Forside	8	8
Sektionsforside	2	4
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Tabellen viser for begge år, at kun 8 procent af FoU artiklerne finder vej til avisernes forsider. Lidt flere artikler er at finde på sektionforsider i 1998 end i 1997. Der er således ikke sket nogen betydningsfulde forskydninger i den undersøgte periode.

Tabel 7 og 8 viser hvordan artikler omhandlende de forskellige forskningsområder er placeret i aviserne i henholdsvis 1997 og 1998.

Tabel 7: Placering af artikler om FoU fordelt på forskningsområde; 1997

	Naturvidenskab	Teknisk videnskab	Sundhedsvidenskab	Jord. Vet videnskab	Samfundsvidenskab	Humaniora	Forskning, generelt	Total
Inde i avisen	92	88	89	87	87	91	91	90
Forside	7	9	10	9	10	6	7	8
Sektionsforside	1	3	1	4	3	3	2	2
Total pct.	100	100	100	100	100	100	100	100
Total Antal	856	332	984	170	1.173	1.215	246	4.976

Tabel 8: Placering af artikler om FoU fordelt på forskningsområde; 1998

	Naturvidenskab	Teknisk videnskab	Sundhedsvidenskab	Jord. Vet videnskab	Samfundsvidenskab	Humaniora	Forskning, generelt	Total
Inde i avisen	90	93	87	94	86	88	93	88
Forside	9	6	10	4	9	7	7	8
Sektionsforside	1	1	3	2	5	5	0	4
Total Pct.	100	100	100	100	100	100	100	100
Total Antal	211	75	350	47	415	348	60	1.506

Tabellerne viser, at sundhedsvidenskab nåede frem til forsiderne i 10 pct. af tilfældene begge år. Sammen med samfundsvidenskab er sundhedsvidenskab to af de forskningsområder, der oftest optræder på forsiden af aviserne. Humaniora som forskningsområde optræder derimod relativt sjældent på avisernes forsider.

Tabel 9 viser at hovedparten af forskningsomtalen sker i avisernes første sektion, og at der er en svag stigning i denne tendens fra 1997 til 1998.

Tabel 9: Fordeling af artikler om FoU på avissektioner; 1997 og 1998

	1997	1998
1. sektion	59	63
2. sektion	3	6
Computer/forskningssektion	13	11
Kultursektion	7	5
Erhvervssektion	7	7
Feature sektion	6	4
Anden sektion	5	4
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Artikeltyper og FoU i overskriften

Et af de områder det med datamaterialet også er muligt at belyse, er i hvilken type artikler FoU stoffet typisk formidles.

Tabel 10 viser, at det hyppigst er i nyhedsartikler FoU stoffet er blevet bragt i de undersøgte perioder. Ganske meget omtale af FoU bliver dog også bragt i læserbreve eller i mindre notitser.

Tabel 10: FoU og artikeltyper; 1997 og 1998

	1997	1998
Nyhedsartikel	56	57
Kronik	3	5
Læserbrev	7	10
Leder	0	0
Notits	17	15
Tema-artikel	0	3
Feature/essay	7	4
Boganmeldelse	8	4
Anmeldelse, andet	1	1
Andet	1	1
Total	100	100
Total antal	4.976	1.506

Tabel 11 viser, hvorvidt ordet *forskning* eller ordet *udviklingsarbejde* er nævnt i overskriften eller underoverskriften i de artikler, der omhandler FoU. Dette kan være en vigtig parameter i forhold til den kommunikationsværdi en artikel har. Nævnes et af ordene direkte i overskriften er det med til at eksponere stofområdet ekstra.

Tabel 11: FoU i overskrift eller underoverskrift; 1997 og 1998

	1997	1998
FoU i overskrift	6	3
FoU i underoverskrift	12	10
FoU i over- og underoverskrift	2	2
FoU ikke i overskrift	80	85
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Som det fremgår af tabellen, så indgår der i langt de fleste tilfælde ikke direkte henvisninger til forskning eller udviklingsarbejde i overskrifterne, og denne tendens er forstærket i perioden fra 1997 til 1998.

Udgangspunkt for omtale og henvisninger i artiklerne

Datamaterialet giver også mulighed for at se på, hvad det er for hændelser, der bringer FoU i aviserne. Med andre ord kan tabel 12 for eksempel sige noget om, hvorvidt FoU bliver omtalt i aviserne på grund af journalisternes eget initiativ eller om det skyldes færdiggørelsen af en ny undersøgelse eller udgivelsen af en ny bog.

Tabel 12: Udgangspunkt for omtalen af FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Projekt	27	29
Bog, rapport eller undersøgelse	34	35
Journalistens initiativ	16	17
Artikel i videnskabeligt tidsskrift	2	3
Artikel i anden avis	2	2
Kongres/konference	5	5
Bevilling	2	0
Politisk udmelding	1	2
Andet	11	7
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Tabellen viser, at udgivelse af bøger eller rapporter fra undersøgelser oftest er årsagen til at der forekommer FoU omtale i aviserne. Ligeledes forekommer der ofte omtale af konkrete projekter. Udgangspunktet for omtale er ikke ændret i perioden, og der vil næppe være grund til at forvente ændringer i denne udvælgelsesmekanisme, da tallene er meget ensartede for de to år.

Tabel 13 viser, hvad der typisk henvises til i artiklerne om FoU. Da der kan henvises til mere end én ting i artiklerne summerer tallene ikke til 100 pct.

Tabel 13: Henvisninger i artikler om FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Projekt	34	27
Bog, rapport eller undersøgelse	44	41
Tidligere undersøgelse	6	1
Artikel i videnskabeligt tidsskrift	6	6
Artikel i anden avis	5	4
Kongres/konference	5	6
Bevilling	3	0
politisk udmelding	3	3
Total antal	4.976	1.506

Tabellen forstærker konklusionen fra forrige tabel, dog ses der her en signifikant mindre henvisning til projekter som sådan fra 1997 til 1998, hvilket kan tegne en tendens til større fokus på afsluttede undersøgelser. Det foreliggende materiale viser dog stadig et betragteligt omfang af omtale af projekter som sådan.

Hvilken type forskning bringes i aviserne?

Undersøgelsen omfatter både avisernes dækning af dansk og udenlandsk, offentlig og privat FoU samt FoU udført på forskellige forskningsinstitutioner. De følgende tabeller beskriver fordelingen af FoU artiklerne på disse forskellige parametre.

Tabel 14 viser, at aviserne især skriver om dansk forskning. Forsknings samarbejde mellem danske og udenlandske forskere omtales kun i ringe omfang, uanset at det ofte vil være en integreret del af de projekter, der omtales.

Tabel 14: Dansk eller udenlandsk FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Dansk	67	71
Udenlandsk	27	26
Samarbejde dansk/udenlandsk	4	2
Ikke specificeret	2	1
Total pct.	100	100
Total antal	4976	1506

Tabel 15 viser i hvor høj grad aviserne skriver om offentlig eller privat FoU, og tabellen viser klart, at det er den offentlige forskning, der får mest omtale i aviserne. Billedet, der tegnes i tabel 15 er særdeles ensartet for de to perioder.

Tabel 15: Offentlig eller privat FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Offentlig forskning	69	70
Privat forskning	9	8
Samarbejde offentlig/privat	2	1
Ikke specificeret	20	21
Total pct.	100	100
Total antal	4976	1506

Tabel 16 viser i forlængelse af de to ovenstående tabeller, at det især er FoU fra de højere læreanstalter, der formidles i avisernes spalter. FoU fra sygehusene og sundhedsvæsenet har dog også en ganske markant plads i avisernes artikler.

Tabel 16: Artikler om FoU fordelt på udførende institution; 1997 og 1998

	1997	1998
Højere læreanstalter	38	41
Øvrige videregående uddannelsesinstitutioner	0	1
Sygehus og sundhedsvæsen	11	11
Museer	3	2
Landbrugsområdet	1	1
Øvrige offentlige institutioner	6	6
Private ikke erhvervsdrivende institutioner	1	3
Sektorforskningsinstitutioner	2	4
Det private erhvervsliv	7	5
Andet	7	5
Ikke specificeret	24	22
Total pct.	100	100
Total antal	4976	1506

Geografisk fordeling

Ser man på Forskningsstatistikken som ligeledes udarbejdes af Analyseinstitut for Forskning³ er det tydeligt, at langt hovedparten af den danske FoU udføres i hovedstadsregionen. Dette skyldes, at langt de fleste offentlige forskningsinstitutioner findes i hovedstadsregionen. De senere år er der satset yderligere på at skabe attraktive FoU miljøer i den såkaldte Ørestad.

Tabel 17 illustrerer den geografiske fordeling af den FoU, der blev formidlet i de undersøgte avisartikler i henholdsvis 1997 og 1998.

Tabel 17: Artikler om FoU fordelt efter udførelsessted; 1997 og 1998

	1997	1998
Ikke dansk	32	28
Hovedstadsregionen	15	19
Århus	7	7
Ringkøbing og Viborg	1	1
Sønderjylland, Ribe og Vejle	1	1
Fyn	4	3
Nordjylland	2	2
Vestsjælland, Storstrøm og Bornholm	0	0
Ørestadsregionen	0	0
Uspecificeret dansk	38	39
Total pct.	100	100
Total antal	4976	1506

Tabellen viser, at FoU udført i hovedstadsregionen har fået en større omtale i 1998 end den havde i 1997. Øresundsregionen var i 1997 og 1998 ikke kommet tilstrækkelig på dagsordenen til at der forekom egentlige artikler om FoU herfra. En analyse fra senere perioder vil sandsynligvis ændre dette billede.

Det er altså dansk, offentligt finansieret FoU fra de højere læreranstalter i hovedstaden aviserne primært omtaler.

³ *Erhvervslivets forskning og udviklingsarbejde i 1999*, Analyseinstitut for Forskning 2001
Forskning og udviklingsarbejde i den offentlige sektor 1999, Analyseinstitut for Forskning 2001

Forskerudtalelser eller ej?

Det har været vigtigt, at være i stand til at undersøge, i hvor høj grad journalisterne benytter sig af forskere til at give udtalelser i artikler om FoU.

Tabel 18 viser, at der i omkring halvdelen af artiklerne indgår interviews med forskere.

Tabel 18: Antal interviews i artikler om FoU, 1997 og 1998

	1997	1998
1 interview/udtalelse	35	38
2 interviews/udtalelser	9	9
3 interviews/udtalelser	3	3
Flere interviews/udtalelser	1	1
Ingen interviews/udtalelser	52	49
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Tabel 19 viser hvilken type forskere der typisk giver kommentarer eller bliver interviewet i artikler om FoU.⁴

Tabel 19: Hvilke forskere udtaler sig om FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Professor	12	15
Lektor/adjunkt	8	7
Ph.d./forskningsassistent	2	2
Forskningschef	3	4
Forsker, generel	4	2
Forsker, fagspecifik	15	15
Overlæge/læge	6	6
Ingeniør/udviklingschef	1	0
Direktør	3	2
Ingen udtalelser	49	49
Total antal	4.976	1.506

Tabellen viser, at det overvejende er fagspecifikke forskere og professorer, der interviewes. Ingeniører/udviklingschefer og ph.d.-ere/forskningsassistenter udtaler sig meget sjældent til aviserne

Tabel 20 viser hvorvidt det er mandlige eller kvindelige forskere, der har udtalt sig i artiklerne om FoU. Tabellen skal læses på den måde, at der i 1997 var udtalelser fra mandlige forskere i 42 pct. af artiklerne, mens der kun var udtalelser fra kvindelige forskere i 12 pct. af artiklerne. Resultaterne viser at kvindelige forskere kommer til orde i et omfang, der ikke svarer til deres andel af forskerverdenen, idet kvinder i 1997-99 udgjorde ca. 30 pct. af det samlede FoU-personale på VIP-niveau jvf. Forskningsstatistikken for 1999.

Tabel 20: Er det mænd eller kvinder der udtaler sig om FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Mand	42	44
Kvinde	12	10
Total	4.976	1.506

⁴ Grunden til at tallene for 'ingen udtalelser' i 1997 ikke stemmer overens med tallene i tabel 18 er, at i de tilfælde, hvor en forsker har skrevet et læserbrev er det blevet kodet som en forskerudtalelse i denne tabel, mens det i tabel 18 er blevet kodet som 'ingen interviews'.

Forskerreferencer

Udover forskerudtalelser er der i datamaterialet også oplysninger om, hvilken type forskere, der refereres til i artiklerne.

Tabel 21 viser således hvilke forskere der refereres til i artiklerne om FoU i henholdsvis 1997 og 1998. Resultatet understreger billedet fra tabel 19, der viste typen af interviewede. Det er således også især fagspecifikke forskere og professorer, der henvises til i artiklerne om FoU i såvel 1997 som 1998.

Tabel 21: Hvilke forskere refereres til; 1997 og 1998

	1997	1998
Professor	7	12
Lektor/adjunkt	2	5
Ph.d./forskningsassistent	1	2
Forskningschef	1	1
Forsker, generel	11	3
Forsker, fagspecifik	14	13
Overlæge/læge	2	3
Ingeniør/udviklingschef	0	0
Direktør	1	0
Ingen referencer	63	62
Total antal	4.976	1.506

Tabel 22 viser, hvorvidt det er mandlige eller kvindelige forskere der refereres til.

Tabel 22: Hvilke forskere (køn) refereres der til ; 1997 og 1998

	1997	1998
Mand	26	32
Kvinde	7	5
Total	4.976	1.506

Tabel 22 understreger igen, at hvis befolkningen alene får deres opfattelse af hvordan en forsker ser ud fra aviserne, så er forskningsverdenen en mandeverden. Som nævnt i kommentaren til tabel 20, så får kvindelige forskere i forhold til deres andel af den samlede mængde af forskere mindre omtale, ligesom de har færre muligheder for at blive interviewet end deres mandlige kolleger. Da indholdsanalysen ikke er gået i detaljer med de forskellige projekter, der bliver omtalt i aviserne, er det ud fra dette materiale ikke muligt at sige noget om hvorvidt der kunne have været interviewet kvindelige forskere fra de samme projekter. Umiddelbart støtter resultaterne opfattelsen af, at det især er mændene, der står som leder af forskningsprojekter, hvorfor det ofte er dem, der naturligt nok interviewes om de pågældende projekter.

Konklusionen er dog, at kvindelige forskere ikke omtales eller interviewes i det omfang deres andel af forskningsverdenen giver anledning til at forvente.

Hvilken type forskning - ny eller gammel?

Materialet fra indholdsanalysen dækker al slags FoU. Begrebet FoU dækker over såvel forskning som udviklingsarbejde. FoU defineres som -

Skabende arbejde på systematisk grundlag med henblik på at øge den videnskabelige og tekniske viden, herunder viden vedrørende mennesker, kultur og samfund - *eller* - udnyttelse af den eksisterende viden til at anvise nye praktiske anvendelser.

Udover denne opdeling i forskning og udviklingsarbejde kan forskning endvidere opdeles i grundforskning og anvendt forskning.

Tabel 23 viser i hvor høj grad aviserne behandler disse forskellige former for forskning og udviklingsarbejde. Konklusionen er, at aviserne ikke interesserer sig for denne opdeling. For journalisterne er FoU lig med "forskning"; kun i begrænset omfang omtales udviklingsarbejde. På dette punkt er der ikke sket nogen væsentlig ændring fra 1997 til 1998.

Tabel 23: Hvilken type FoU omtales; 1997 og 1998

	1997	1998
Grundforskning	1	0
Anvendt forskning	0	0
Forskning, uspecificeret	93	97
Udviklingsarbejde	4	3
Forskning og udviklingsarbejde	2	0
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Udover at undersøge hvilken type FoU aviserne beskæftiger sig med er det også muligt at undersøge om det især er ny eller gammel FoU, der bringes i avisernes artikler.

Tabel 24 viser, at det i høj grad er ny FoU, der bringes i aviserne i henholdsvis 1997 og 1998. Tendensen er styrket fra 1997 til 1998. I et begrænset omfang omtales kombinationen af ny og gammel FoU. I rundt regnet en femtedel af den samlede FoU omtale specificeres det ikke om det er ny eller gammel FoU, der omtales.

Tabel 24: Ny eller gammel FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Ny	68	73
Gammel	2	2
Ny og gammel	11	6
Ikke specificeret	19	19
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.360

Stillingtagen til FoU

I de følgende tabeller undersøges 'tonen' i artiklerne om FoU. Det undersøges med andre ord, om der er en positiv eller en negativ omtale af FoU i artiklerne.

Tabel 25 viser hvorvidt den samlede mængde af artikler i 1997 og 1998 indeholder positive eller negative omtaler af FoU.

Tabel 25: Positiv eller negativ omtale af FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Positiv	24	20
Negativ	5	3
Positiv og negativ	10	5
Neutral	61	72
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Tabellen viser, at den neutrale omtale er dominerende, og tendensen er styrket fra 1997 til 1998. Den nuancerede omtale af fordele og ulemper, der er sammenfattet i kategorien "positiv og negativ" er reduceret til det halve i 1998 sammenholdt med 1997. Denne udvikling kan over tid give problemer, såfremt tendensen fortsætter, da andre analyser (Folk og Forskning: Bioteknologi i vidensamfundet, Rapport nr. 2001/7 fra Analyseinstitut for Forskning) har vist, at der sandsynligvis er en stigende efterspørgsel blandt borgerne og dermed avislæserne efter mere nuancerede præsentationer af FoU, i hvert fald på bioteknologiområdet.

Tabel 26 og 27 viser, hvorvidt de enkelte FoU områder omtales positivt eller negativt i aviserne i henholdsvis 1997 og 1998.

Tabel 26: Positiv eller negativ omtale af FoU fordelt på forskningsområde; 1997

	Naturvidens- skab	Teknisk videnskab	Sundheds- videnskab	Jord. Vet videnskab	Samfunds- videnskab	Humaniora	Forskning, generelt	Total
Positiv	29	44	22	20	14	31	20	24
Negativ	5	3	5	4	4	5	12	5
Positiv og negativ	12	10	8	9	7	11	16	10
Neutral	54	43	65	67	75	53	52	61
Total pct.	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	856	332	984	170	1.173	1.215	246	4.976

Tabel 27: Tabel 26: Positiv eller negativ omtale af FoU fordelt på forskningsområde; 1998

	Naturvidens- skab	Teknisk videnskab	Sundheds- videnskab	Jord. Vet videnskab	Samfunds- videnskab	Humaniora	Forskning, generelt	Total
Positiv	16	34	22	17	14	26	10	20
Negativ	5	1	5	2	2	2	13	3
Positiv og negativ	5	5	5	2	3	7	15	5
Neutral	74	60	69	79	81	66	62	72
Total pct.	100	100	100	100	100	100	100	100
Total antal	211	75	350	47	415	348	60	1.506

Tabellerne viser, at den nuancerede omtale er reduceret inden for alle forskningsområder i perioden 1997 til 1998. Tabellerne viser endvidere, at den positive omtale af naturvidenskab er reduceret i perioden, på trods af en Naturvidenskabsfestival, der blandt andet søgte at skabe en positiv omtale af naturvidenskab. Tilsvarende er den positive omtale af den tekniske videnskab reduceret, men det er dog fortsat dette område, der i 1998 fik den mest positive omtale.

Tidsperspektiv og forventninger

Et andet område datamaterialet giver mulighed for at undersøge er spørgsmålet om, hvilket tidsperspektiv der anvendes ved omtalen af FoU.

Tabel 28 viser tidsperspektivet i avisartiklerne i henholdsvis 1997 og 1998.

Tabel 28: Tidsperspektiv i omtalen af FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Fortid	2	1
Her og nu	76	70
Fortid samt her og nu	5	6
Her og nu samt nære fremtid	10	2
På længere sigt	3	0
Her og nu samt på længere sigt	0	2
Ikke specificeret	4	19
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Resultatet er ikke overraskende, for så vidt som det følger de almindelige kriterier for journalistik, at det især er her og nu-orienteringen, der dominerer avisernes omtale af FoU. Men netop FoU'ens karakter af at være en langsigtet proces gør dette tidsperspektivs dominans bekymringsværdigt, når der alene er tale om FoU. Er konsekvensen, at kun den FoU, der kan forstås her og nu formidles, eller er konklusionen, at kun den FoU, der lover noget her og nu omtales?

I forlængelse heraf er det også muligt at sige noget om, hvilke fremtidige forventninger der knytter sig til FoU i avisernes artikler.

Tabel 29 viser hvilke forventninger, der gives udtryk for i avisernes behandling af FoU.

Tabel 29: Forventninger til FoU; 1997 og 1998

	1997	1998
Positive	23	14
Negative	3	5
Positive og negative	5	3
Neutrale	66	69
Ikke specificeret	3	9
Total pct.	100	100
Total antal	4.976	1.506

Tabellen viser, at det er den neutrale forventning til FoU der er klart dominerende i såvel 1997 som i 1998. En del forventninger er positive, således udtrykkes en positiv forventning i næsten en fjerdedel af samtlige artikler i 1997. De positive forventninger er dog blevet mindre udtalte i 1998.

Hvad er formålet?

Med det til rådighed værende datamateriale er det muligt at sige noget om, hvilket formål der tilskrives den FoU, der omtales i aviserne. Hvad er det med andre ord journalisten eller forskerne selv slår på som formålet med deres FoU? Disse oplysninger er desværre kun til rådighed i materialet fra 1998.

Tabel 30 viser hvilket formål med FoU, der udtrykkes i de avisartikler, der har FoU i centrum. Kategorierne matcher i alt overvejende grad de kategorier der anvendes i den offentlige og den private forskningsstatistik.

Tabel 30: Formål med FoU; 1998

	1998
Landbrug, skovbrug, jagt og fiskeri	3
Industri, minedrift og andre erhverv	2
Produktion og fordeling af energi	0
Transport og telekommunikation	1
Boligforhold og fysisk planlægning	0
Forebyggelse af forurening	0
Identifikation og bekæmpelse af forurening	2
Sygdomsbekæmpelse og forebyggelse	22
Sociale forhold	8
Kultur, massemedier og fritid	2
Uddannelsesforhold	2
Arbejdsbetingelser	2
Økonomisk planlægning og offentlig forvaltning	5
Udforskning og udnyttelse af jorden og atmosfæren	1
Almen videnskabelig udvikling	23
Rumforskning	2
Forsvar	1
Erhverv	1
Velfærd	2
Beskæftigelse	1
Betalingsbalance	0
Livskvalitet	1
Større viden	14
Andet	3
Uspecificeret	2
Total pct.	100
Total antal	1.506

Sammenholdt med karakteren af den forskning, der rent faktisk foregår jvf. Forskningsstatistikken 1999, så svarer fordelingen i tabel 30 ikke til den faktiske fordeling. Almen videnskabelig udvikling er det mest dominerende område, såfremt man måler indsatsen i forskningsårsværk, og heri er mediernes billede samstemmende. Sygdomsbekæmpelse er også ifølge Forskningsstatistikken et dominerende område, der i 1997 tiltrak 12 pct. af samtlige årsværk, der i 1997 blev brugt på FoU. Aviserne, og fra andre analyser ved vi at dette endnu mere gælder TV-mediets dækning, giver mere omtale af sundhedsforskning end den faktiske forskningsindsats skulle give anledning til. Landbrug, skovbrug og fiskeri får derimod langt mindre omtale i medierne end deres andel ifølge statistikken skulle berettige dem til.

Hvem skriver artiklerne om FoU?

Efter gennemgangen af de forskellige aspekter af artiklerne om FoU skal det til sidst undersøges, hvem der skriver artiklerne om FoU, herunder hvorvidt det især er mænd eller kvinder. Disse to variabler indgår kun i tallene fra 1998.

Tabel 31 viser, hvem der har skrevet artiklerne om FoU i 1998.

Tabel 31: Forfattere til artikler om FoU; 1998

	1998
Journalist	61
Forsker	17
Nyhedsbureau	7
Andet	1
Ikke specificeret	14
Total pct.	100
Total antal	1.506

Som forventet er det journalisterne, der dominerer. Kun et begrænset antal artikler er direkte taget fra et nyhedsbureau. Forskerne har i 17 pct. af samtlige artikler selv haft adgang til at formidle FoU i aviserne.

Tabel 32 illustrerer hvorvidt det især er mænd eller kvinder, der har skrevet artiklerne om FoU i 1998. Tabellen viser, at det var mandlige skribenter der i 1998 dominerede. Hvorvidt der på dette felt er tale om en udvikling er det ikke muligt at sige, da materialet på dette punkt alene giver oplysninger for 1998.

Tabel 32: Forfattere (køn) til artikler om FoU; 1998

	1998
Mand	53
Kvinde	26
Ikke specificeret	21
Total pct.	100
Total antal	1.506

Afslutning

I denne rapport, der er offentliggjort som et notat, er det datamateriale, Analyseinstitut for Forskning har oparbejdet vedrørende avisernes dækning af forskning og udviklingsarbejde, der gennemgående i rapporten er betegnet FoU, blevet præsenteret.

Som nævnt i indledningen er der kun foretaget begrænsede analyser på materialet, som er lagt frem. Der henvises til Analyseinstitut for Forsknings andre publikationer om avisernes og TV-nyhedernes dækning af FoU, hvor nogle af de her indsamlede tal er blevet behandlet mere analytisk. Formålet med denne rapport har været at give en oversigt over det indsamlede materiale, og derigennem afprøve om der i perioden 1997 til 1998 var sket egentlige udviklinger i avisernes dækning af FoU.

Det fremlagte datamateriale indgår i den generelle vidensbase ved Analyseinstitut for Forskning. Materialet bliver løbende brugt til at perspektivere og underbygge andre analyser. Der tænkes her især på de analyser Analyseinstitut for Forskning har lavet og fremover også vil lave vedrørende danskernes holdning til og viden om FoU. I den sammenhæng er der tidligere udgivet fem rapporter og det forventes, at der i de kommende år vil blive arbejdet videre med dette område som en del af analyserne omkring forskningens rolle i samfundet.

Nævnes skal også arbejdet med TV-nyhedernes dækning af FoU. Analyseinstitut for Forskning har i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten *De danske TV-nyheders dækning af forskning og udviklingsarbejde* oparbejdet en stor database, der indeholder en indholdsanalyse af alle nyhedsindslag i TV2 og DR i perioden 1. oktober til 1. december 1998. Denne database indgår ligeledes i Analyseinstitut for Forsknings fremtidige arbejde.

Med disse datakilder forventer Analyseinstitut for Forskning at kunne levere analyser af mediernes dækning af forskellige forskningsområder i projekter, der analyserer baggrunden for etableringen af videnssamfundet, herunder analyser af befolkningens holdning til og viden om - forskning og udviklingsarbejde.

Referencer

Erhvervslivets forskning og udviklingsarbejde - Forskningsstatistik 1999, Analyseinstitut for Forskning 2001

Forskning og udviklingsarbejde i den offentlige sektor – Forskningsstatistik 1999, Analyseinstitut for Forskning 2001

T. Vinther og K. Siune; *Folk og forskning – Danskernes opfattelse af forskning*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 1998/1

T. Vinther og K. Siune; *Aviser om forskning – Indholdsanalyse af avisernes omtale af forskning og udviklingsarbejde*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 1998/3

T. Vinther og K. Siune; *Folk og forskning – Danskernes kilder til viden om forskning*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 1998/4

T. Vinther og K. Siune; *Folk og forskning – Danskerne om forskningspolitik*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 1998/5

T. Vinther og K. Siune; *Forskere og forskningsprogrammer, tidsforbrug og intentioner ved ansøgning om programmidler.*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 1999/3

T. Vinther; *Danske TV-nyheders dækning af forskning og udviklingsarbejde*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 2000/2

T. Vinther; *Science and Society*
Analyseinstitut for Forskning Rapport 2000/6